

KONKURS OJCZYZNY POLSZCZYZNY 2012/2013
Konkurs językowy dla uczniów gimnazjów – etap III

Czas

Czas pracy: 90 minut

Maksymalna liczba punktów: 40

.....
Imię i nazwisko ucznia

.....
Data

.....
Szkoła

Przeczytaj uważnie teksty i zadania. W każdym z zadań zamkniętych wybierz jedną poprawną odpowiedź i zaznacz ją kółkiem. W zadaniach otwartych odpowiedzi zapisz starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.

Tekst I

Zegary życia

Co to jest czas?

Św. Augustyn powiedział: jak myślę, co to jest czas, to wydaje mi się, że wiem. Ale jak mnie ktoś pyta, to nie wiem.

Bardzo często mówimy o rzece czasu, która płynie niezależnie od nas. Ale mimo to mamy głębokie przekonanie, że czas w jakiś sposób jest nasz. Dzisiaj tak go zaplanowałyśmy, żeby się spotkać, czyli rozporządziłyśmy naszym czasem.

Wydaje nam się, że rozporządzamy czasem, ale wystarczy niewielka przeciwność losu, aby to przekonanie okazało się złudne. Wtedy mówimy, że czas nas niszczy, jest naszym wrogiem. Czas przynosi cierpienie albo je łagodzi. W samym języku zawarte są sprzeczne podejścia do czasu.

Czy pani czuje się w niewoli czasu, czy może jednak ma pani nad nim władzę?

I tak, i tak. Nie mam wpływu na to, że się starzeję, ale czy to jest kwestia czasu, czy biologii? Może samo istnienie jest czasowaniem się, jak pisał Heidegger?

W jednym ze swoich artykułów streszcza pani dwie koncepcje czasu. Bergson przyrównywał czas do zmiennej, ale niepodzielnej melodii. Przeszłość, przyszłość, teraźniejszość stapiają się w jedno. Czas jest trwaniem. Z kolei wedle koncepcji Bachelarda czas to melodia podzielona na poszczególne dźwięki. Czas jest mgnieniem. Która koncepcja jest pani bliższa?

Bergson ma rację, kiedy mówi, że jesteśmy kulą śnieżną, która, tocząc się po zboczach, powiększa się. Nie ulega wątpliwości, że cała przeszłość jakoś w nas trwa, ale to nie znaczy jeszcze, że czas jest ciągły. Rytm ma różne. Jeśli patrzemy na codzienne życie ludzi, którzy chodzą do pracy, wracają z pracy w zatłoczonym metrze, wieczory spędzają przed telewizorami, zobaczymy, że ich czas jest mało urozmaicony, bardzo uporządkowany, jednostajny. Ale nasze istnienie rzadko takim bywa. Zdarzają się w nim katastrofy. Są nagłe początki, wielkie zwroty, nieoczekiwane zmiany, które trudno uznać za konsekwencje jakichś wcześniejszych wydarzeń. Spójrzmy tylko na ostatnie

lata: 11 września, wojna w Afganistanie, wojna w Iraku. Bliższa mi jest koncepcja czasu wydarzeniowego, katastroficznego, poszarpanego.

Ceni pani czas tętniący wydarzeniami?

Nie chodzi o ocenę, chodzi mi o integralny jego związek z życiem. Cóż to jest życie ludzkie? Sekwencja doświadczeń. Im bardziej intensywne, tym bogatsze. Czas wówczas biegnie szybko, jest przepełniony wydarzeniami, kontaktami z ludźmi.

Ale wtedy mówimy, że czas nam ucieka. Nie jesteśmy w stanie się nim cieszyć.

Nie doceniamy czasu. To prawda. Szczególnie w młodości lekceważymy czas, bo wydaje nam się, że posiadamy jego ogromne zasoby. Dopiero na starość zaczynamy szanować czas. Widzimy, jak niemilosiernie się skraca. Mamy coraz większą pewność, że się skończy.

Co to znaczy cenić czas? Należy pani do tych ludzi nauki, którzy uważają, że jeśli nie pracują intelektualnie, to tracą czas?

Chyba pani żartuje? Byłoby idiotyzmem mówić, że tylko czas poświęcony na pracę nie jest stracony. Dlaczego mniej ważny miałby być czas spędzony z przyjaciółmi przy lampce wina? Czy kontakty z ludźmi nie są na tyle cenne, że warto poświęcić na nie czas?

W czym tkwimy bardziej: w przeszłości, teraźniejszości, przyszłości?

Tkwimy to niedobre słowo. Tkwi gwóźdź w ścianie, ale nikt nie „tkwi” w czasie, w żadnym jego wymiarze. Zresztą to „teraz” nie istnieje. Ono już minęło. Przed paroma minutami odebrałam telefon. Moja rozmowa to już przeszłość, a przyszłości jeszcze nie ma. To „teraz” nieubłaganie znika. Jesteśmy wciąż jak na ostrzu noża. Ciągłe odchodzimy. I ciągle przypląwa do nas coś nowego. Chętnie otulamy się przeszłością, bo bez niej otaczałaby nas pustka.

Czy fakt, że ludzie od wieków zastanawiają się nad czasem, nie bierze się z tego, że umieramy? I rodzimy się. Co to znaczy, że nasz czas płynie? Po prostu istniejemy.

Ale tego nie pamiętamy. Natomiast całe dorosłe życie wiemy, że nasz czas prowadzi nas ku śmierci.

Aktu narodzin nie pamiętamy. Opowiadają nam o tym. Narodziny są dla nas niemal mitem. Istnieje tylko to, co pamiętamy lub poznajemy. Wiemy o tym, że nasz czas się skończy. Nikt jednak nie zna własnej śmierci. Ludzie więc na ogół się jej boją.

Może całe życie, a nie tylko starość, jest cełą śmierci?

Cały czas coś w nas umiera. Ale jak się jest młodym, jednocześnie stale coś się rodzi. Choćby myśl, wrażenie, jakieś przeżycie. Jeśli już nic się nie rodzi, to jest koniec.

Fragment rozmowy Katarzyny Janowskiej z profesorem filozofii Barbarą Skargą, *Polityka* nr 44/2003.

1. Tekst Zegary życia to:

- A. artykuł,   B. esej,   C. wywiad,   D. felieton.

2. Zestaw dwa zwroty określające sprzeczne działania przypisywane czasowi.

a).....

b).....

3. Orzecznik wyrażony zaimkiem znajduje się w zdaniu:

- A. Czas jest naszym wrogiem.   C. Czas jest mgnieniem.
B. Czas jest trwaniem.   D. Czas jest nasz.

4. W wypowiedzeniu *Szczególnie w młodości lekceważymy czas, bo wydaje nam się, że posiadamy jego ogromne zasoby* znajdują się zdania podrzędne:
- A. okolicznikowe przyczyny i podmiotowe,   C. okolicznikowe celu i podmiotowe,
 B. okolicznikowe przyczyny i przydawkowe,   D. okolicznikowe celu i dopełnieniowe.

5. Słowo *czasowanie się* to:

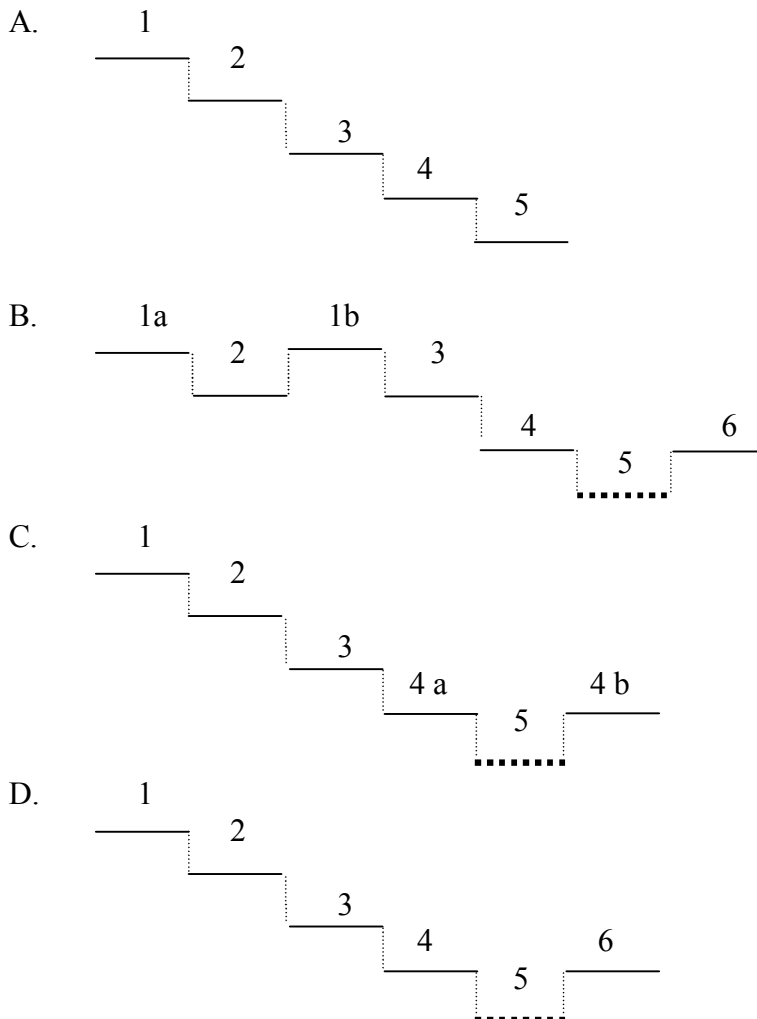
- A. archaizm,   C. neologizm,
 B. eufemizm,   D. kolokwializm.

6. Wyjaśnij zwięźle przywołane w tekście koncepcje czasu dwóch filozofów.

BERGSON	BACHELARD

7. Wskaż wykres, który odpowiada wypowiedzeniu:

Bergson ma rację, kiedy mówi, że jesteśmy kulą śnieżną, która, tocząc się po zboczu, powiększa się.

8. Wskaż zwrot, który nie jest stałym związkiem frazeologicznym:

- A. czas ucieka,
- B. czas biegnie,
- C. czas płynie,
- D. czas skończy się.

9. Wskaż związek wyrazów, w którym przydawka nie jest wyrażona rzeczownikiem:

- A. rzeka czasu,
- B. życie ludzkie,
- C. zegar życia,
- D. niewola czasu.

10. Na podstawie tekstu wyjaśnij, jaka jest różnica w traktowaniu czasu przez ludzi młodych i starych.

- a) młodzi .....
- b) starzy .....

11. Wskaż pogląd, z którym nie utożsamia się B. Skarga:

- A. Życie ludzkie to sekwencja doświadczeń.
- B. Cały czas coś w nas umiera, ale jednocześnie stale coś się rodzi.
- C. Tylko czas poświęcony na pracę nie jest stracony.
- D. Istnieje tylko to, co pamiętamy lub poznajemy.

12. Z wypowiedzi B. Skargi wypisz jedno pytanie retoryczne i określ jego funkcję.

Pytanie retoryczne	
Funkcja	

13. Wypisz z tekstu jedno zdanie pojedyncze, które odpowiada koncepcji czasu wyrażonej we fragmencie wiersza:

Kiedy wymawiam słowo Przyszłość,
pierwsza sylaba odchodzi już do przeszłości.

Wisława Szymborska *Trzy słowa najdziwniejsze.*

.....

Tekst II

Stanisław Barańczak

Czas tak cierpliwie znosi (fragmenty)

Czas tak cierpliwie znosi mnie z powierzchni Ziemi! (...)
czas-konserwator, powiadam, nie przypuści nagle kontrataku,

ale i nie przepuści nikomu: mnie też – jakbym był rdzą czy porostem –
systematyczną szpachelką, milimetr po milimetrze,
zdrapuje, zeszkrobuje. Patrzy na mnie jak przez powietrze,
bo przez powietrze właśnie ta erozja, ten stały postęp
spękań, nadkruszeń, rozpyleń tego, co miało stać twardo
pod stopami zasługujących. (...)

Czas-konserwator i strażnik usuwa nas bez wyjątku,
pardonu i wyjaśnienia, ale wie: nie przywróci porządku;
zbyt wiele zaległości narosło już, aby sam mógł
je uprzętnąć. Robi, co może, ale każda interwencja spóźniona.
Życie to zwłoka, z jaką bierze się wreszcie do nas.

Chirurgiczna precyzja, Kraków 1999.

14. Dopisz trzy wyrazy bliskoznaczne do czasownika „znosić” w znaczeniu, w jakim został on użyty w pierwszym wersie.

.....

15. Wyjaśnij znaczenie związków frazeologicznych:

- a) przypuścić atak .....
- b) nie przepuścić nikomu .....
- b) bez pardonu .....

16. Wypisz z tekstu jedną przerzutnię.

.....
.....

17. Wyrażenie „przez powietrze ta erozja” wskazuje na:

- A. przyczynę,   B. skutek,   C. cel,   D. warunek.

18. Jakie działanie czasu jest ukazane w wierszu S. Barańczaka?

.....

19. Na podstawie ostatniej strofy wyjaśnij, na czym polega chwilowa przewaga człowieka nad czasem.

.....

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Brudnopis